

KAPITEL 4 / CHAPTER 4⁴

ORGANIZATION OF ACCOUNTING WITH SUPPLIERS

DOI: 10.30890/2709-2313.2023-20-03-004

Вступ

Важливі фінансові показники, зокрема, платоспроможність підприємства, визначаються, виходячи з облікових даних про заборгованість за розрахунками та характеризують фінансовий стан кожного підприємства, впливають на рівень їх інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, загальної рентабельності діяльності. Тому, незабезпеченість підприємств власними оборотними коштами може бути викликана недоліками в управлінні заборгованістю, як дебіторською, так і кредиторською. Подолати зазначений стан можливо за умов впровадження на підприємствах ефективної системи управління боргами, зокрема, управлінням заборгованістю, чільне місце в якій належить кредиторській заборгованості за товари, роботи, послуги.

4.1. Економічна сутність та класифікація розрахунків з постачальниками

Як правова категорія кредиторська заборгованість – особлива частина майна підприємства, що є предметом обов'язкових правовідносин між підприємством і його кредиторами. Підприємство, що має володіння або користування кредиторською заборгованістю, повинно повернути або виплатити цю частину майна кредиторам, які мають право вимоги на неї [2].

Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками – це короткострокові зобов'язання, що виникають при здійсненні поставки товарів або послуг від постачальників [7]. Такі зобов'язання повинні бути погашені згідно з укладеними договорами купівлі-продажу товарів з постачальниками. Розрахунки є основними і забезпечують безперебійну та планомірну організацію діяльності підприємства. Важливість правильної організації розрахунків з постачальниками полягає в тому, що вони визначають фінансовий стан та платоспроможність підприємства.

⁴Authors: Maister L., Hladii I., Otkalenko O.

Основними контрагентами підприємств при закупівлі предметів та засобів праці є постачальники. Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які забезпечують постачання товарно-матеріальних цінностей (таких як сировина, паливо, матеріали, запасні частини, МШП), надають послуги або виконують роботи [1].

Під час укладення договору з постачальниками та підрядниками створює юридичне зобов'язання, яке не відображається у бухгалтерському обліку та балансі підприємства. Це зобов'язання буде відображено в обліку, коли сторони почнуть виконувати свої обов'язки за умови відповідності з НП(С)БО №11 «Зобов'язання» [7]. При цьому, зобов'язання повинно бути достовірно оцінене, існує ризик зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення (табл.1).

Таблиця 1 - Сутність поняття «договір поставки»

№	Сутність	Джерело
1	За договором поставки одна сторона – постачальник зобов'язуються передати у зумовлені строки другій стороні – покупцеві товар, а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар і сплатити за нього певну грошову суму	Господарський кодекс України [2]
2	За договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму	Податковий кодекс України [9]

У разі укладення договору на умовах відстрочки платежу, підприємство зобов'язується погасити заборгованість перед постачальником не пізніше, ніж у момент отримання товару або послуги. В такому випадку, постачальник передає майно покупцю, але зберігає право вимагати виконання обов'язку, щодо сплати за отримане майно від покупця відповідно до умов договору.

Процес взаємовідносин між постачальником та покупцем регулюються рядом договорів (поставки, енергопостачання, про надання послуг, бартеру), за якими відбувається передача продукції (товару) або надання послуг постачальником покупцеві. Покупець оплачує продукцію або послуги, тобто здійснює розрахунки.

На рис.1 відображено схему взаємовідносин між сторонами в процесі постачання.

Рисунок 1 - Взаємовідносини між сторонами в процесі постачання [3, 4]

Підряд – це договір, в рамках якого одна сторона зобов'язується виконати роботу, покладену на неї другою стороною (замовником), з використанням власних матеріалів або матеріалів замовника, за визначену плату. Оплата здійснюється лише за готовий результат, який передається замовнику. Сутність поняття «підрядник» розкрито у таблиці 2.

У процесі підряду сторони (підрядник і замовник) дотримуються договорів, що регулюють їх взаємовідносини, зазвичай пов'язані з будівництвом та певними видами робіт, такими як будівельні, монтажні, проектні тощо.

Таблиця 2 - Сутність понять «підрядник»

№	Сутність	Джерело
1.	учасник будівництва, який зобов'язаний на свій ризик і за обумовлену ціну виконати передбачені контрактом роботи і передати їх замовнику у встановлені строки	Бутинець Ф.Ф.
2.	сторона договору підряду, яка виконує та передає замовнику закінчені роботи (об'єкт будівництва), передбачені договором підряду	Гордієнко Д.Д.
3.	спеціалізована організація, фірма, яка виконує будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на своїй території або за кордоном на основі підряду на капітальне будівництво	Вишнякова С.М., Косоруков А.А., Заворизгіна Т.В.
4.	будівельна організація, яка виконує роботи за договором з підприємством-забудовником	Борисов А.Б.

Згідно із такими договорами, підрядник здійснює виконання робіт та здає результати замовнику, який оплачує виконані роботи. Схему складових

розрахунків з підрядниками і взаємозв'язків між ними подано на рисунку 2.

Рисунок 2 - Складові розрахунків з постачальниками та підрядниками [1,7]

Згідно даних, представлених на рис.2, елементами розрахунків з постачальниками та підрядниками є контрагенти: з однієї сторони – покупець чи замовник, а з іншої – постачальник чи підрядник.

4.2. Організація обліку та інформаційне забезпечення розрахунків з постачальниками

У процесі господарської діяльності підприємств виникають розрахункові взаємовідносини між постачальниками та підрядниками, що часто супроводжуються формуванням інформаційної бази документів. Ця база включає угоди про купівлю-продаж товарів і матеріалів, ТТН, податкові накладні, рахунки-фактури, зовнішньоекономічні угоди, вантажно-митні декларації та інші документи.

Всі документи, якими оформляється надходження товарно-матеріальних цінностей, розподіляються на такі групи:

I. Розрахункові документи, такі як: платіжні доручення, векселя;

II. Документи, які засвідчують кількість і якість товарно-матеріальних цінностей, а саме: рахунок-фактура, товарно-транспортні накладні, специфікації, сертифікати, якісні посвідчення;

III. Транспортні документи: вантажні квитанції, залізничні накладні - надають можливість одержати вантажі від іноземних постачальників.

Первинні документи при розрахунках з постачальниками на досліджуваному підприємстві подано у таблиці 3.

Таблиця 3 - Документування господарських операцій з обліку виникнення та погашення зобов'язань по розрахунках з постачальниками

Розрахунки з вітчизняними постачальниками	Розрахунки з іноземними постачальниками
Виникнення заборгованості	
Прибуткова накладна	Акцептований рахунок
Податкова накладна	Залізнична накладна
Товарно-транспортна накладна	Прибуткова накладна
Податкова накладна	-
Погашення заборгованості	
Видатковий касовий ордер	Виписка банку
Виписка банку	-

Перерахування певної суми коштів з рахунків підприємств на рахунки постачальників є необхідною умовою для проведення безготівкових розрахунків. Після отримання ТМЦ від постачальників, їм надаються відповідні документи, які перелічені в таблиці 4.

Таблиця 4 – Документальне оформлення розрахунків з постачальниками з оприбуткування ТМЦ

№	Назва документа	Відділ-виконавець	Термін виконання
1.	Доручення	Бухгалтерія	Після оплати рахунку
2.	Накладна, акт на отримання матеріальних цінностей	Бухгалтерія	Наступний робочий день після отримання ТМЦ

Для оплати покупцем необхідних товарів постачальник виставляє рахунок-фактуру, в якому зазначається кількість, ціна та загальна сума з ПДВ. Оплата здійснюється за допомогою платіжного доручення, яке перераховує кошти на розрахунковий рахунок постачальника. Підтвердженням оплати є виписка банку.

про зняття коштів з розрахункового рахунку підприємства [9].

Щоб вести облік імпортованих товарів та їх переміщення, необхідно мати на руках документи від іноземної фірми-постачальника, а також від транспортно-експедиційних компаній, які забезпечують транспортування та розвантаження товару [1, 11, 9]. Крім того, потрібні документи, які підтверджують зберігання товару, оплату мита, зборів та податків.

На підставі зовнішньоекономічного договору купівлі-продажу, вантажно-митної декларації (ВМД), приймального акту та акту експертизи торговельно-промислової палати, комерційних документів та транспортних накладних імпортовані товари оприбутковуються на складі покупця. Якщо товар придбано за іноземну валюту, необхідно скласти довідку бухгалтерії щодо наявності курсових різниць при перерахуванні грошей.

На підприємствах графік документообігу для первинного обліку розрахунків з постачальниками формується з урахуванням того, що ці операції здійснюються в різний час. Це дозволяє забезпечити якість та достовірність інформації на подальших етапах облікового процесу, особливо щодо розрахунків з кредиторами.

4.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з постачальниками

У покупця зобов'язання перед постачальниками вважається визнаним тільки після того, як він стає власником придбаних активів. Це означає, що кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги може бути відображена в системі рахунків обліку, якщо виконуються такі умови:

- по-перше, від постачальників отримано вигоди й ризику, пов'язані з правом власності на придбані активи;
- по-друге, постачальники не здійснюють подальше управління та контроль за реалізованими активами;
- по-третє, сума зобов'язань перед постачальниками може бути достовірно визначеною.

У підприємства для обліку отриманих товарів від постачальників використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», на якому відображається заборгованість за отримані товари, матеріали, послуги та виконані роботи від постачальників та підрядників за кредитом, а також

погашення цієї заборгованості, списання та інші подібні операції - за дебетом.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками здійснюється з урахуванням контрагентів, країн, валют, контрактів та первинних документів, які стосуються предмету розрахункових операцій [3]. На підприємствах проводиться аналітичний облік розрахунків з кожним постачальником окремо для кожного рахунку на сплату. Крім того, щодо імпортних операцій, аналітичний облік здійснюється за країнами, а в межах кожної країни - за постачальниками або номерами контрактів.

На рис.3 зображено схему журнально-ордерної форми обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Фінансова звітність містить інформацію про стан розрахунків з постачальниками. Зобов'язання відображені в III розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення» пасиву балансу.

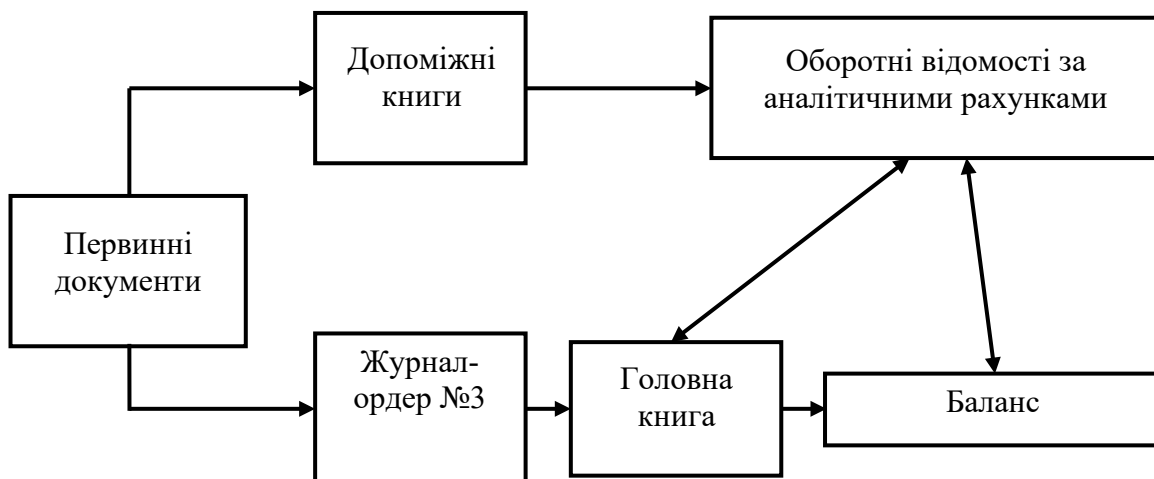

Рисунок 3 - Схема узагальнення інформації щодо розрахунків з постачальниками в обліку [1, 5, 6]

У цьому розділі рядок 1615 вказує на поточну кредиторську заборгованість компанії за товари, роботи та послуги (рис.4).

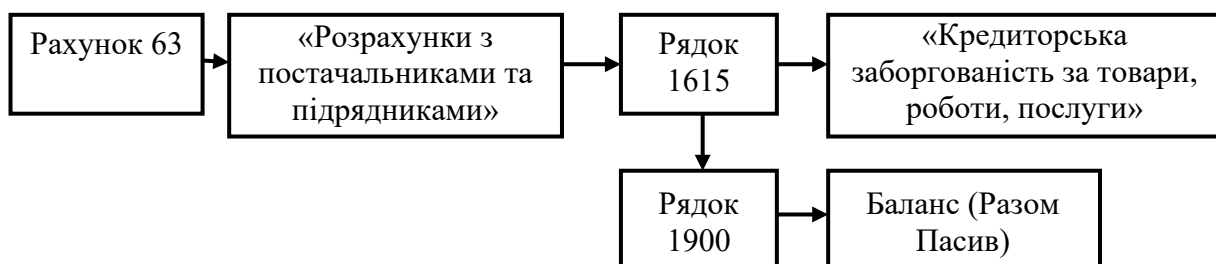

Рисунок 4 – Порядок узагальнення облікової інформації щодо стану кредиторської заборгованості перед постачальниками в Балансі [1, 5, 6]

Вважаємо, що саме правильна організація обліку розрахунків з постачальниками сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій. Саме тому, для впливу на ефективність управління діяльністю підприємства необхідно правильно вести облік, систематично проводити аналіз розрахунків з постачальниками.

Висновки

У представленій праці висвітлено важливу складову механізму управління підприємства, зокрема, організацію обліку розрахунків з постачальниками. Визначено, що даний процес вимагає значних зусиль та часу на дослідження, оскільки прийняті рішення залежать від стану та перспектив компанії. Ефективна політика управління постачальниками необхідна для розширення ринку товарів та приваблення нових продавців. Застосування аналітичних документів надасть змогу покращити стан розрахунків підприємства шляхом забезпечення контролю за своєчасністю розрахунків за кожену поставку товарно-матеріальних цінностей, що сприятиме підвищенню платіжної дисципліни підприємства та дозволить залучати нових постачальників.

Обґрунтовано, що ефективна система розрахунків з постачальниками може бути забезпечена фінансово дисциплінованими покупцями, правильно обраним оптимальним способом оплати та впровадженням оперативним контролем за станом розрахунків. Бухгалтерський облік, що використовується на підприємстві, має значний вплив на зобов'язання та фінансове становище підприємства, тому важливо мати ефективну систему обліку, щоб забезпечити достовірність розрахунків та уникнути фінансових проблем. Щоб правильно організувати розрахунки, необхідно суворо дотримуватись фінансової дисципліни, включаючи своєчасну оплату боргів за зобов'язаннями. Затримки в оплаті за отримані матеріальні ресурси або невчасне перерахування коштів за продану продукцію та/або надані послуги можуть призвести до фінансових труднощів при здійсненні господарської діяльності.

Наголошено на тому, що у процесі провадження господарської діяльності підприємств, бухгалтерські відносини з постачальниками повинні супроводжуватися створеною інформаційною базою документів для укладання різних договорів, таких як угоди про купівлю-продаж товарів та матеріалів,

договори на виконання різних робіт та інші. Тож, ефективна система контролю сприятиме досягненню позитивного результату підприємства, оптимальному використанню всіх ресурсів та дотриманню законодавства, оскільки будь-які затримки у виплатах за отримані матеріальні ресурси, продукцію та послуги можуть призвести до фінансових труднощів у господарській діяльності.